

Συμπεραίνων λέγω ὅτι τὰ Προμώτου, ἄπερ ὑπὸ τῶν βυζαντινογράφων ἐτέθησαν παρὰ τὴν χαλκιδονικὴν ἀκτὴν, ἐνθα σήμερον τὸ Βοστανδζή, εἰσι λατινικὴ παρωνυμία τῆς ἐν τῷ Βοσπόρῳ ἀκτῆς Προόχθων, Βρόχθων, Βρόχων ἢ Πρώτου Δίσκου, ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου πέραν εἰς τὰ Προμώτου ἐστὶν ὁ ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ ἀνεγερθεὶς ἐν Προόχθοις καὶ ὅτι τέλος ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ, τῇ ἀπὸ Κούλεδν μέχρι Βενλέρβεν διηκούσῃ, ἦσαν ὁ τε εἰρημένος ναὸς καὶ ὁ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ, τὰ Βορραδίου, ἢ ὑπὸ τῆς Θεοδώρας ἰδρυθεῖσα δεσποτικὴ μονὴ τῆς Μετανοίας, τὰ ἀρχαῖα βασίλεια τοῦ Ἀνθεμίου καὶ εἴτα τοῦ Ζήνωνος, αἱ Σοφίαναι καὶ ἡ χρυσοκέραμος ἐκκλησία, ἥτις δῆποτε καὶ ἂν ἦ.

Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

Η ΠΡΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΥ

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ ΔΙΑ ΤΗΣ ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ.*

Ἡ γῆ πρὸ τῆς ἐποχῆς τῶν παγώνων καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐάν ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμήν ὅτι οἱ ἐπὶ τῶν πόλων καὶ τῶν ὀρέων ὑπάρχοντες παγῶνες ἐτίκοντο, τί θὰ ἐγίνετο τότε;

Βεβαίως θὰ εἴχομεν δευτερον γενικὸν κατακλυσμὸν τῶν χθαμαλωτέρων μερῶν τῆς γῆς.

Ὅθεν ἐκ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὀρμώμενοι λαμβάνοντες δὲ ὑπ' ὄψιν διοδύποτε γεωγραφικὸν ὑψομετρικὸν χάρτην τῆς γῆς καὶ θέτοντες ἅπαντα τὰ χθαμαλότερα μέρη αὐτῆς ὑπὸ τὴν θάλασσαν, θὰ ἔχομεν κατὰ μεγίστην προσέγγισιν τὸν γεωγραφικὸν χάρτην τῆς γῆς πρὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν παγώνων καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, βεβαίως δὲ κατὰ μεγίστην προσέγγισιν, καθότι πολλὰ μέρη τῆς γῆς, τινὰ μὲν ἐξῆρθσαν, ἕτερα δὲ καθιζήθησαν, ἕνεκα γεωλογικῶν αἰτιῶν πρὸ καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν.

Λοιπὸν, τὸν οὕτω σχηματισθέντα χάρτην ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ἡ Λιβυκὴ ἐρημος ἢ Σαχάρα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο θάλασσα καὶ ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου μέχρι τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῶν νεωτέρων γεωλογικῶν παρατηρήσεων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλείστων χωρίων τῶν σπουδαιότερων συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος, τῶν ἐξῆς:

Ὁ Ἡρόδοτος περιγράφων τὰ τῆς Αἰγύπτου λέγει:

«Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὦν καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πειθόμεναι, καὶ αὐτὸς οὕτω χάρτα δοκέω εἶναι, ἰδὼν τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐξαμένης γῆς κογχυλιὰ τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι ὄρεσι καὶ ἀλμην ἐπαπέουσαν, ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας διηλέσθαι καὶ ψάμμον μόνον Αἰγύπτου ὄρεος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον.»

(Ἡρόδ. II, 42).

*) Ἰδε ἀριθ. 29, σελ. 567—570.

Παρακατιῶν δὲ, πραγματευόμενος περὶ τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου, λέγει:

«Οὔτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν νομάδων Λιβύων εἰρέονται, ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγειαν ἡ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη, ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδους ὄφρῃ ψάμμου κατῆκει παρατεινούσα ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ Ἡρακλέας στήλας. Ἐν δὲ τῇ ὄφρῃ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλος ἐστὶ τρύφεια κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι,»

Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὄφρῆς τῆς ψάμμου δι' ἄλλων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνὸς τε ἄλος ἐστὶ»

Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἄλλων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλλος ἄλος τε ἀκολωνὸς καὶ ὕδωρ. Διήκει δ' ὦν ἡ ὄφρῃ μέχρι Ἡρακλέων στήλεων καὶ τὸ ἔξω τούτων ἐστὶ δὲ ἄλος τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ καὶ ἄνθρωποι οἰκόντες.»

(Ἡρόδ. IV. 181—186).

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω τούτων δύο χωρίων τοῦ Ἡροδότου παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφομένη φύσις αὕτη τοῦ ἐδάφους τῆς τε Αἰγύπτου καὶ τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου, ὑποδεικνύει τὴν προτέραν αὐτῆς ὑγρὰν κατάστασιν.

Ἐτι δὲ μᾶλλον ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐνισχύεται ἐκ τοῦ ἐξῆς χωρίου τοῦ Ὀμήρου:

« . . . ἡ γὰρ πολλὰ παθὼν καὶ πολλ' ἐπαληθεῖς ἠγαγόμεν ἔν νηυσὶ καὶ ὀδοσάτω ἔπει ἦλθον· Κύπρον, Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεῖς, Αἰθίοπας θ' ἰχόμεν καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβούς καὶ Λιβύην,»

(Ὀμηρ. Ὀδυσ. Δ. 81).

Ἐνθα ὁ Μενέλαος περιγράφει τὸ ἐκ τῆς Τροίας ταξείδιον αὐτοῦ τῷ Πηλεμάχῳ.

Ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Μενέλαος μεταβάς ἐκ τῆς Κύπρου εἰς τὴν Φοινίκην καὶ Αἰγύπτον, κατόπιν δὲ εἰς τοὺς Αἰθίοπας, τοὺς κατοικοῦντας, ὡς γνωστὸν, ἅπαν τὸ ἰσημερινὸν μέρος τῆς Ἀφρικῆς, ἐβῆσεν εἰς τοὺς Σιδονίους, Ἐρεμβούς καὶ Λιβύην. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς διακρίνει τοὺς Αἰθίοπας τῶν Λιβύων καὶ τοὺς Φοινίκας τῶν Σιδονίων, ἐπομένως οἱ Σιδόνιοι οὗτοι δὲν ἦσαν οἱ Σιδῶνες τῆς Φοινίκης.

Ἀλλὰ ποῖοι λοιπὸν ἦσαν;

Ἀνερευνῶντες τὰ ὀνόματα τῶν λαῶν τῶν κατοικούντων νῦν τὴν Αἰθιοπίαν ἢ μᾶλλον τὸ ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ τμήμα τῆς Ἀφρικῆς εὐρίσκομεν ὅτι οἱ Σουδανάιοι (Soudanais), οἱ νῦν μεσόγειοι ἐκ τοῦ μέρους τῆς Σαχάρας, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν παράλιοι ὡς ἐκ τῆς ἀρχικῆς ὑγρᾶς καταστάσεως τῆς γῆς ἐρήμου ταύτης: ὅθεν ὁ Μενέλαος βῆς εἰς Αἰθιοπίαν ἐπεσκέφθη τοὺς παραλίους λαοὺς αὐτῆς, τοὺς λωτοφάγους Αἰθίοπας, ἤτοι τοὺς Σιδονίους τοὺς νῦν Σουδανάιους.

Ἡ ταυτότης τοῦ ὀνόματος δὲν δεικνύει ἡμῖν τοῦτο; Μετὰ τούτους δὲ ὁ Μενέλαος ἐξακολουθῶν τὸν περιπλῶν αὐτοῦ ἐβῆσεν εἰς τοὺς Ἐρεμβούς.

Ὁ λαὸς οὗτος, ὡς ἐκ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καταδεικνύται, παραγομένου ἐκ τῆς λέξεως Ἐρεβος, κατόκει ἐκεῖ, ἐνθα ὑπετίθετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ τοῦτο, ἤτοι κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκ τοῦ μέρους δὲ τούτου ἦτο

εύκολος ἢ μετάβασις τοῦ Μενελάου εἰς τὴν Λιβύην, ὁπόθεν ἐπανάκαμψεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα.

Ὁθεν, ἐκ τῶν ἀνωτέρων τούτων ἀποδείκνυται ἡ περὶ τῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὑγρᾶς καταστάσεως τῆς Σαχάρας ἰδέα τῶν νεωτέρων γεωλόγων.

Ἐκ τῶν κατωτέρω δὲ χωρίων, τοῦ μὲν Ἡροδότου λέγοντος :

« . . . τὴν δὲ Λιβύην ἴδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαυμοτέρην . . . ».

(Ἡροδ. II. 12.)

Καί :

« . . . ὁ δὲ ἄλλ' αὐτῶν καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος δρύσσεται . . . ».

(Ἡροδ. IV. 181)

Τοῦ δὲ Αἰσχύλου περιγράφοντος :

« . . . Φοινικώπεδόν τ' ἐρυθρᾶς ἱερὸν
 γέφυρα θαλάσσης
 γαλκοκέραυνόν τε παρ' Ὀκεανῷ
 λίμανν παντοτρόφον Αἰθίοπων
 ἴν' ὁ πάντοπας Ἥλιος ἀεὶ
 γρῶτ' ἀθάνατον κάματόν θ' ἔππων
 θερμαῖς ὕδατος
 μαλακῷ προχραῖς ἀναπαύει . . . ».

(Αἰσχ. Ἀποσπάσματα. Προμ. Αὐτόματος).

ἐσχημάτισα τὴν ἰδέαν, ὅτι αὐτὴ ἡ Λιβυκὴ θάλασσα ἢ τὸ Ἑρυθρὰ, μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῆς ὁποίας οἱ μεταγενέστεροι ἔθεσαν αὐτήν, ὁ μὲν Ἀγαθαρχίδης εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, ὁ δὲ Ἡρόδοτος εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ ἕτεροι εἰς τὸν Ἀράβιον κόλπον.

Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ὑποθέτω ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἡ Ἀτλαντὶς, ἥτις κατὰ Πλάτωνα ἔκειτο πρὸ

« . . . τοῦ στόμιου, ὃ καλεῖται ὡς φασὶ ὑμεῖς Ἡρακλέους στήλας . . . ».

(Πλάτ. Τίμαιος. 24. E).

Καὶ περὶ μὲν τῆς Ἀτλαντιδος κατόπιν ἐπιφυλάσσομαι ὅπως πραγματευθῶ ἔκτενέστερον· ἦδη δὲ ἡ σειρά ἀπαιτεῖ ὅπως ἴδωμεν ποῦ ἔκειντο αἱ Ἡρακλείαι αὐταὶ στήλαι, ἢ τὸ στόμιον τῆς συγκοινωνίας τῆς ἐσωτερικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ὠκεανοῦ.

Τὸ στόμιον τοῦτο ὑποδεικνύεται παρ' ἅπασιν σχεδὸν τοῖς ἀρχαίοις γεωγράφοις, ὡς τὸ νῦν ἐν Γιβραλτάρ ὑπάρχον· ἀλλ' ἐκ τινῶν χωρίων τῶν αὐτῶν συγγραφέων καταφαίνεται, διὰ διυλίσεως, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, περὶ ἧς ὁμιλῶ, δὲν ἔκειτο εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἀλλὰ μετὰ τὴν Λιβύης καὶ Αἰθιοπίας εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Μαυριτανικῶν ὄρεων καὶ ἀπέναντι τῶν Καναρίων νήσων.

Ὁ Ἡρόδοτος περιγράφων τὴν Λιβύην λέγει :

« . . . ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδους ἀρρῆς ψάμμου κατῆκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβῶν τῶν Αἰγυπτίων ἐπ' Ἡρακλέους στήλας . . . ».

(Ἡροδ. IV. 181).

ἐξ οὗ ὀφίλον γίγνεται ὅτι ἡ Λιβυκὴ ἐρημος ἐξετεινετο ἀπὸ Θηβῶν μέχρι τῶν Ἡρακλείων σπηλιῶν.

Ἦδη δὲ ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὑποθέτοντες τὴν ἐρημον

ὡς θάλασσαν, ἔπεται ὅτι αὐτὴ συνεικονῶναι μετὰ τοῦ ὠκεανοῦ διὰ τοῦ στενοῦ τῶν Ἡρακλείων σπηλιῶν, τῶν κειμένων κατὰ τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς, διότι ἂν τὸ στόμιον τοῦτο δὲν ἔκειτο ἐκεῖ, ἀλλ' ἐν τῇ Γιβραλτάρ, τότε τὸ χωρίον τοῦ Ἡροδότου θὰ ἐξηλεγχέτο ψευδὲς καὶ ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ὁ κατέχων τὴν πρώτην θέσιν μετὰ τῶν ὁμοίων του, θὰ ἐπιπτεν εἰς ἀσυγχώρητον γεωγραφικὸν ὀρισμὸν, λέγων ὅτι ἡ Λιβυκὴ Ἐρημος ἐκτείνεται ἀπὸ Θηβῶν μέχρις Ἡρακλείων σπηλιῶν, εἰ ἠγνόει τὸ Γιβραλτάρ, ἐνῶ μετὰ τῶν δύο τούτων μερῶν παρεντίθεται ἡ μεγάλη ἀλυσσὸς τῶν Μαυριτανικῶν ὄρεων.

Ἐπομένως τὸ στόμιον τοῦτο ἔκειτο ἐπ' αὐτῶν τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς ἐρήμου Σαχάρας ἢ μᾶλλον τῆς Ἐρυθρᾶς Σαχαριαίας θαλάσσης.

Ἡ τοποθεσία αὕτη καταδείκνυται ὁμοίως καὶ ἐκ τοῦ κατωτέρου χωρίου τοῦ Ἀπολλοδώρου, λέγοντος :

« Πορευόμενος οὖν ἐπὶ τὰς Γηρῶν βόας διὰ τῆς Εὐρώπης, ἄγρια πολλὰ παρελθὼν, Λιβύην ἐπέβαινε· καὶ παρελθὼν Τερτησὸν, ἔστησε σημεῖα τῆς πορείας ἐπὶ τῶν ὄρεων Εὐρώπης καὶ Λιβύης ἀντιστοίχους δύο στήλας . . . ».

(Ἀπολλοδ. Βιβλιοθ. Β'. ε'. 10).

Τὸ χωρίον τοῦτο βεβαίως ὁ Ἀπολλοδώρος παρέλαβεν ἐκ τῶν παραδόσεων καὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων, τοῦτο δὲ συνεδύασε καὶ μετὰ τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ κατὰ τὴν παναρχαιοτάτην ἐποχὴν τὸ Γιβραλτάρ ἢ τὸ ἰσθμὸς (ὅπερ οὐκ ἔμεινον ἐκ τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ σχήματος καταδεικνύνται ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν παρὰ Στράβωνι ἀναφερομένων ἀρχαίων γεωγράφων ὑποστηρίζεται), ἐνόμων τὴν Ἰβηρίαν μετὰ τῆς Λιβύης (ἀποτελούσης κατ' ἐμὴν ἰδέαν μέρος τῆς Εὐρώπης), κατὰ τοὺς μεταγενέστερους δὲ χρόνους διὰ τοῦ ὀνόματος Λιβύη ἠγνόουν ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἀφρικὴν.

Ἐπομένως τὸ ἄνω χωρίον δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ὁὕτως :

« Πορευόμενος οὖν ἐπὶ τὰς Γηρῶν βόας διὰ τῆς Εὐρώπης, ἄγρια πολλὰ παρελθὼν, Λιβύην ἐπέβαινε· καὶ παρελθὼν Τερτησὸν ἔστησε σημεῖα τῆς πορείας ἐπὶ τῶν ὄρεων Εὐρώπης καὶ Αἰθιοπίας ἀντιστοίχους δύο στήλας . . . ».

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ὑποθετικῆς καταστάσεως τῆς γῆς πρὸ τῆς ἐποχῆς τῶν παγώνων καὶ τοῦ κατακλισμοῦ. Νῦν δὲ εἰσεέλθωμεν εἰς τὸ κύριον θέμα τῆς παρουσίας πραγματείας.

ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ,

(Ἀκολουθεῖ).

ἀρχιτέκτων.

ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ.

A'.

Τὰ πάντα περιβάλλει νύκτιος σιγή· πρὸς τῇ ἀκτῇ τὸ σῶμα τὸ ἀφροστερές ἐπὶ λεπράδος πέτρας πάλλον θραύεται· τῆς ἀηδόνος ἡ μελισσογογος φωνὴ εἰς τῶν δατῶν τὰ βέθη κελαιδεῖ φαίδρα, καὶ ἡ παλμώδης

1) Ἀντὶ Λιβύης.